

RETTIGHETSGRUPPA HAR ORDET.

v/ Kristine Fossheim Augland, Jenny Hysing og Bente Johansen.

Rettighetsgruppa arbeider fortsatt med ulike høringer og har sammen med de samarbeidende organisasjonene hatt fokus på spørsmålet om ASK er språk, og på styrking av rettigheter for ASK-brukere i skolen.

ASK = SPRÅK.

innlemming av ASK i språkloven!

I forbindelse med behandlingen av språkloven våren 2021 vedtok Stortinget å be regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag til hvordan retten til symbolspråk kan bli innlemma i språkloven. Saken ligger hos Kultur- og likestillingsdepartementet(mars 2022).»

Der er altså politisk vilje til å innlemme ASK som språk i språkloven. Men, til nå har det ikke skjedd noe. I NOU 23 «På høy tid» står det presisert at ASK må inkluderes i språkloven. Ut fra høringsinnspillene ser vi at dette møter motstand fra bl.a.

Språkrådet og en del tegnspråklige miljø. Argumentasjonen deres er at ASK ikke fyller kravene for det som karakteriseres som naturlig språk. Språkrådet sier likevel at «ASK fungerer som et språk for dem som bruker det». Å komme videre med å sikre språkrettigheter er et omstendelig arbeid,

Språkrettigheter vil være en portåpner for å sikre foreldreopplæring og språklig opplæring i ASK. Det vil ha mange ringvirkninger, og på sikt vil det blant annet øke kunnskap ved at språkvitenskapen inkluderer ASK

Rettighetsgruppa har drøftet ASK som språk flere ganger med ulike fagpersoner, deriblant lingvister. Det har vi også gjort i samarbeid med CP-foreningen, HBF, NFU, AiM, Løvemammaene og LUPE (de samarbeidende organisasjonene). Men vi er ikke i land.

Rettighetsgruppa vil derfor framover intensivere arbeidet med rettigheter som gjelder det ASK-språklige ytterligere. Vi trenger flere samarbeidspartnere og spissede og tydelige argument.

Rettighetsgruppa har bedt styret om at vi sammen drøfter ASK som begrep og skiller mellom ASK som hjelpemiddel og ASK som språk. Vi ser fram til og gleder oss til å drøfte dette med styret for å komme frem til en framtidsrettet og språkfremmende felles forståelse og begrepsbruk innad i organisasjonen.

Rettighetsgruppa kommer med en oppdatering på området i løpet av våren.

Opplæringsloven og forskrifter til ny opplæringslov

I ny opplæringslov gjeldende fra aug-24 står ASK-paragrafene fast. Merk dere nye nummer på §10.2 og også § 11.6 med rett til tilrettelagt opplæring, §11.4 personlig assistanse, og § 11.5 fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemidler, § 10.2 om elevenes rett til medvirkning og innenfor § 12 kommer kravet om inkludering i tillegg til helse, trivsel og læring. Skolen skal jobbe for at alle elever opplever å høre til og være en del av fellesskapet.

I høringsvaret til ny opplæringslov ba ISAAC Norge om at ASK paragrafene ble flyttet til kapitlet om språk, da ISAAC mener det er her ASK hører hjemme. Videre har vi bedt om presiseringer i forhold til flere av paragrafene elevenes rett til medvirkning (ISAAC Norge sine forslag til presiseringer er uthevet i teksten):

§ 10-2:

«Elevane har rett til medverknad i alt som gjeld dei sjølve etter denne lova. Elevane skal få tilstrekkelig og tilpassa informasjon og har rett til å ytre meiningane sine fritt **uavhengig av språk, kommunikasjonsevne og kommunikasjonsform**. Elevane skal bli høyrde, og det skal leggjast vekt på meiningane deira etter alder og modning.

§ 11-5:

«Fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemiddel. Elevar har rett til dei tekniske hjelpemidla og den fysiske tilrettelegginga dei treng for å kunne delta i opplæringa og få tilfredsstillande utbytte av ho. **Elevane har og rett til nødvendig opplæring i bruk av slike tekniske hjelpemiddel.**».....

§ 17-3:

I denne paragrafen stilles det krav til relevant kompetanse i undervisningsfag. ISAAC Norge mener at: **de som skal undervise i og på ASK må ha relevant ASK-kompetanse**. ASK er ikke intuitivt, det går ikke an å drive opplæring i noe en ikke

kan noe om. ISAAC Norge stiller spørsmål ved om hvor dette skal lovhjemles. Behovet for ASK kompetanse er dokumentert i rapporten fra oppdrag 2021-019(Udir og Statped, s.5).

ISAAC Norge skriver videre om behovet for tilleggstimer til opplæring i ASK. I rapporten fra oppdrag 2021-019 anbefaler Udir og Statped en fleksibel modell for tilleggstimer. De sier videre om tilleggstid at dette må følges opp av en metodisk veileder. **ISAAC Norge ber derfor om at rett til tilleggstimer for elever med behov for ASK blir innarbeidet i reglene.**

Det er dessverre ikke gjort noen presiseringer slik ISAAC Norge ønsker og ber om i den nye opplæringsloven.

Se høringsvar her: [Høyring Forslag til ny opplæringslov og endringer i friskolelova - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/hoyring-forslag-til-ny-opplæringslov-og-endringer-i-friskolelova)

ISAAC Norge har i tillegg levert høringsvar til ny forskrift til den nye opplæringsloven, og også her ble behovet for tilleggstimer til opplæring i ASK presisert. Her ble det også understreket behovet for tilrettelegging av eksamen for vår medlemsgruppe. Se høringsvar her: [Høring forslag til forskrift til ny opplæringslov og ny forskrift til privatskoleloven | udir.no](https://www.udir.no/hoyring-forslag-til-forskrift-til-ny-opplæringslov-og-ny-forskrift-til-privatskoleloven)

Vi har også henvendt oss til Kunnskapsdepartementet for å få svar på om der er planer for å utrede behovet for tilleggstimer videre, slik det stod i Prop. 57 L (2022–2023), men har fått svar om at der ikke er planer om å sette i gang et slikt arbeid fra Departementet sin side. Så om vi skal komme videre her, må vi nok gå på politikerne i komiteen.

Kompetansekrav for lærerstillinger

Til denne høringen har ISAAC Norge spilt inn følgende: Elevmangfoldet i norsk skole er stort. Elever med behov for Alternativ og Supplerende Kommunikasjon (ASK) er en del av dette mangfoldet. De har gjennom opplæringsloven siden 2012 hatt rett til opplæring i og med ASK i skolen. ISAAC Norge mener det også er på tide at de også får lærere med kompetanse i ASK og at de i hovedsak skal ha faglig ansvar for

undervisning i ASK og ansvar for veiledning og tilrettelegging av ASK i andre fag. Se hørings svar her: [Høring Forslag til endring i reglene om hvem som kan ansettes i lærerstilling og forslag om å tydeliggjøre reglene om faglig ansvar for opplæringen - regjeringen.no](#)

På høy tid

Kultur- og likestillingsdepartementet sendte ut NOU 2023 På høy tid - Realisering av funksjonshindredes rettigheter på offentlig høring med frist 1. desember 2023.

Rettighetsgruppa kom med et utfyllende innspill på tematikk språk, opplæring, likestilling og deltakelse i demokratiske prosesser. **ISAAC vil at CRPD inkorporeres i menneskerettighetsloven, og har gitt flere innspill i forhold til ivaretagelse av ASK-brukere sine retter.** Anbefaler å lese hørings svaret som finnes her: [Høring - NOU 2023 På høy tid - Realisering av funksjonshindredes rettigheter - regjeringen.no](#)

CRPD – ekspertutvalgets rapport

Rettighetsgruppa ventet med spenning og håp om at ekspertutvalget som skulle si noe om hvordan CRPD kunne inkorporeres i norsk lov og hvilke endringer som ville være nødvendig. Rapporten ble lagt fram for regjeringen 15. januar 2024

Dette ble en stor skuffelse. Ekspertutvalget vurderer dette som allerede ivaretatt i norsk lovverk på alle områder, med unntak av retten til Pass. De peker på at med endret praksis ute i kommunene vil norsk lovverk slik det er i dag, være tilstrekkelig for å sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne har likeverdige rettigheter som alle andre i Norge.

Les rapporten her: [Konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter - regjeringen.no](#)

CRPD – HØRING UTREDNING OM INKORPORERING AV FNs KONVENSJON PM REETIGHETER TIL MENNESKER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE (CRPD) I NORSK LOV.

Ute til høring nå! Høringsfrist: 05.06. 2024

Alle som ønsker kan gi høringsinnspill. Gå gjerne sammen med noen og send innspill på det som er viktig for deg/dere! Rettighetsgruppa vil se på det som angår ASK og rettigheter i Norsk lovverk med bakgrunn i CRDP.

Gå til høringen her: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/hoering-utredning-om-inkorporering-av-fns-konvensjon-om-rettighetene-til-mennesker-med-nedsatt-funksjonsevne/id3022678/>

CRPD – veileder fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet(Bufdir)

Det pågår et prosjekt i perioden 2023-2025 som skal gjøre kommuner og Statsforvalteren bedre rustet til å bruke konvensjonen i sitt daglige arbeid. Bufdir har utviklet en veileder om CRPD som er ment å være en hjelp for kommunene og vise vei når det gjelder hvordan konvensjonen skal tas i bruk. ASK er tatt fram som et kommunalt ansvar i art 21: Ytringsfrihet , punkt 2 og i art. 24: Utdanning pkt. 3.

Fra art 21 pkt 2 :

«Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) er sentralt for at en del personer med funksjonsnedsettelse får uttrykke vilje og preferanser, og dermed få ivare tatt retten til selvbestemmelse. Kommunen har plikt til å sørge for formidling av nødvendige hjelpemidler og for å tilrettelegge miljøet rundt den enkelte. Kommunen, i samarbeid med Hjelpemiddelsentralen, må legge til rette for at prosessen med søknad, tildeling og opplæring i ASK er effektiv og god. Det vil ofte være behov for et bredt, tverrfaglig samarbeid for å sikre tilstrekkelig kompetanse i bruk av ASK for personen det gjelder og de hen kommuniserer med.

Helsedirektoratet har utviklet veilederen [Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemning](#), som gir mer informasjon om kommunens plikter for tilrettelegging for bruk av ASK.

Det er viktig personer som bruker ASK eller andre alternative kommunikasjonsformer får tilstrekkelig tid til dialog i møte med det offentlige, gitt at alternative kommunikasjonsformer kan ta mer tid enn tradisjonelt talespråk. »

Fra art 24 pkt 3:

«CRPD pålegger også myndighetene å sikre opplæring i alternative kommunikasjonsformer for å sikre inkludering i utdanning og i samfunnet. ASK er

sentralt for at en del personer med funksjonsnedsettelse får uttrykke vilje og preferanser, og dermed få ivaretatt retten til selvbestemmelse som er i kjernen av konvensjonen.

Sjekk veilederen her: <https://www.bufdir.no/fagstotte/produkter/crpd/>

NOU 2023:27 Et nytt system for kvalitetsutvikling

Til denne høringen har ISAAC Norge spilt inn følgende:

ISAAC er positive til at det opprettelsen ressurs- eller prøvebank slik det står beskrevet i denne NOU-en: «Utvalgets flertall foreslår å utrede behovet for en ressursbank med nasjonalt kvalitetssikrede verktøy for å vurdere elevenes læring og trivsel.» ISAAC tar det for gitt at disse verktøyene eller prøvene blir tilrettelagt slik at de elevene som ikke bruker vanlig mus eller tastatur (øystyring- brytere- eller andre alternative betjeningsformer) kan ha nytte av verktøyene og delta på prøvene.

«Formålet med verktøyene eller prøvene skal være å gi informasjon om elevenes læring som støtte til lærernes fagligpedagogiske arbeid.»

Det er viktig for alle elever, også de som ikke kan bruke talespråket.

MEDIA

Vi har jobbet med å få en sak i media som synliggjør behovet for tilleggstimer for de elevene det gjelder. Dette har så langt ikke ført frem.

Organisasjonssamarbeidet:

Våre representanter i organisasjonsarbeidet i denne perioden har vært Tone Mjølén og Jenny Hysing. I tillegg har Kristine Fossheim Augland deltatt i dette samarbeidet på vegne av LUPE. Når det er aktuelt har vi møter og utveksler bl.a. høringsutkast. Det siste samarbeidet vårt gjaldt høringsinnspill til forskrifter til opplæringsloven.

Nytt medlem:

Rettighetsgruppa er utvidet med et nytt medlem: Vi ønsker Aina Ask velkommen.

Har også du lyst til å være med i arbeidet?

Kontakt leder i rettighetsgruppa: Gry Sikveland, eller leder av ISAAC Norge: Eva Kirkeberg.